

maatschappij? Vast staat dat die waarden zin moeten blijven geven aan het leven.

Conclusie

Het boek van De Dijn is waardevol als het gaat om de analyse. Het zet aan tot een bezinning over hoe het verder moet. Een kleine kritische opmerking is nog dat door het gebruik van eerdere artikelen als basis voor de hoofdstukken er wel sprake is van veel overlap. Die ruimte had gebruikt kunnen worden om een blik in de toekomst te werpen en iets van het cultuurpessimisme te relativeren. We zullen ons moeten blijven inspannen om te laten zien dat we positief moeten omgaan met de veranderingen die op ons af komen.

Dijn H de. *Vloeiende waarden. Politiek, zorg en onderwijs in de laatmoderne tijd*. Kalmthout, Uitgeverij Pelckmans, 2014. 184 blz. ISBN: 978-90-289-7687-0. Prijs: € 19,50.

Literatuur

Berg JH van den. *Metabletica*. Nijkerk: Callenbach, 1956.

Elias N. *Het civilisatieproces*. Utrecht: Uitgeverij Het Spectrum, 1992 (eerste uitgave 1939).

Kurzweil R. *De singulariteit is nabij*. Het moment waarop de mensheid de grenzen van de biologie overstijgt. Uitgeverij De Wereld, 2011.

Post D. *Ieder woelt hier om verandering... Ons sociale stelsel op weg naar een nieuwe toekomst*. Inaugurale rede Universiteit Groningen. Houten/Zaventem: Bohn Stafleu Van Loghum, 1993.

Post D. *De derde weg*. Een analyse en toekomstvisie vanuit vijftig jaar ervaring in de zorgsector. Maarssen: Elsevier gezondheidszorg, 2009.

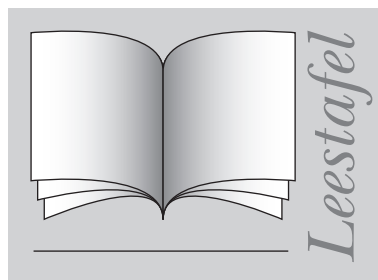
Post D. *De dood te slim af*. Bezinning op nieuwe medische technologie. Zoetermeer: Meinema, 2014.

Mededeling

9-13 maart 2015: Advanced European Bioethics Course 'Responsible Innovation and Human Genomics, ethical opportunities and threats'

De focus in deze 4,5 daagse cursus ligt op de verhouding tussen technologie en (medische) ethiek en de morele problemen die ontstaan tijdens onderzoek, ontwikkeling en toepassing van nieuwe kennis in uiteenlopende vakgebieden en de implicaties hiervan.

De keynote lecture 'The Hidden Moralities of Science and Technology' zal worden gehouden door Hedwig te Molder, persoonlijk hoogleraar aan de Strategic Communications Group, afdeling Social Sciences van de Wageningen Universiteit en Research Centre.

Van der Cingel CJM en Jukema JS. *Persoonsgerichte zorg. Praktijken van goede zorg voor ouderen*. Houten: Bohn, Stafleu, Van Loghum, 2014. ISBN: 9789036804486. 51 blz. Prijs: € 14,99.

Persoonsgerichte zorg is een praktijkgeoriënteerd boekje (51 bladzijden) dat aan de hand van uitgewerkte casuïstiek uitlegt hoe persoonsgerichte zorg begrepen zou kunnen worden. In hun voorstelling van het begrip, mede gebaseerd op hun proef-

schriften, stellen de auteurs drie elementen op de voorgrond: 1. de oudere en zorgverlener als uniek persoon; 2. de relatie tussen een oudere en de zorgverlener, en 3. de zorgcontext. Op de achtergrond wegen noties uit de zorgethiek en de presentietheorie zwaar mee. Positief in de uitwerking is in de eerste plaats dat verhalen de drager worden van de theoretische invalshoeken. Daarnaast is het te waarderen dat er inhoudelijk aandacht is voor aspecten van de organisatie: die telt in de beschouwing duidelijk mee. Niet alleen wat betreft de cultuur. Er is ook aandacht voor de invloed van de ruimtelijke omgeving. Een minpuntje vind ik tegelijk de nogal traditionele benadering van de organisatorische context. De organisatie komt tegenover de persoonlijke dimensie te staan. Alsof de zorgverleners niet zelf ook deel uitmaken van de organisatie en de cultuur ervan vormen. Merkwaardig is in theoretisch opzicht ook dat

verwijzingen naar het Vlaams personalisme ontbreken. Dat is in de gezondheidsethiek van de lage landen een belangrijke traditie voor persoonsgerichte zorg. Maar ongetwijfeld heeft dat ook te maken met het praktijkgerichte karakter van het boekje. En met de nadruk op de ondersteuning van zorgverleners in de praktijk: dat maakt het boekje geschikt voor (bij)scholing en reflectie. Mede door de tot reflectie uitnodigende vragen waarmee de tekst wordt doorbroken. Daarbij doet zich wel de vraag voor naar de toegankelijkheid: de doelgroep in de ouderenzorg betreft voornamelijk verzorgenden. De vraag is of de tekst voor deze groep toch niet te abstract is.

Hans van Dartel, Assistant professor medische ethiek, Ethiek & Recht van de Gezondheidszorg, Leids Universitair Medisch Centrum